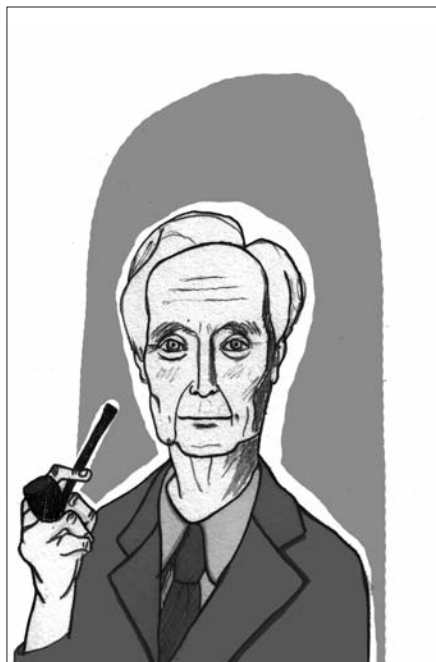

Tot esperant Don Carles

El carlisme és un fenomen complex, tan difícil d'encabir en les visions teleològiques o les simplificacions que d'habitud es fan passar per història com en les ments dels estudiants de batxillerat que batallen contra la imperfecció manifesta del segle XIX espanyol, aquell conjunt d'oportunitats perdudes rematat amb una restauració martingalera i castradora que s'assembla als segles XX-XXI com una gota d'aigua a una altra. El carlisme és ambivalent: reaccionari i aristocràtic, sí, però també popular i, sobretot, anticapitalista. Anticapitalista com una homilia papal o una diatriba talibànica, però radicalment anticapitalista. I potser no tan absolutista: hi podia haver més «democràcia» en els Furs que en el sufragi censatari o les tupinades. La ideologia de Maria Cristina i la de Carles Maria Isidre era, malgrat tot, idèntica. Com la seua incomoditat davant dels partidaris que els havien pertocat. Al capdavall, els oportunistes d'un bàndol i de l'altre s'imposarien i s'abraçarien.

Un material poc adient per a l'èpica, a diferència dels seus predecessors alçats contra els francesos, o de les epopeies pistoleres del contemporani Far West. Quan Marià Vayreda en fa memòria és una excepció absoluta, quasi un anacronisme —no debades ha passat, prèviament, per l'exili. El noucentisme no vol cap traça del carlisme. A can Joan Perucho no passa de ser, escadusserament, un decorat boirós i fantàstic. Encara que Rudolf von Wielemann, el protagonista d'*Els estranys*, és un transsumpte de Felix von Lichnowsky, figura històrica esmentada per Perucho, la intenció de Raül Garrigasait no és en absolut utilitzar el carlisme com un decorat. L'objectiu de l'autor és explicar les múltiples cares de l'estranyesa: l'estranya diversitat del carlisme i l'absoluta sorpresa, estranyesa i estranyament de Von Wielemann, voluntari carlista prussià encallat a Solsona, enfront d'aquell conjunt divers i atrabiliari de personatges que defensen la legitimitat

des del caos. Un jove que s'ha afegit a la causa de la legitimitat bàsicament per fer mèrits familiars i socials, aparentment sense un bri de l'ànim de revolta adolescent que trobarem en aquell altre prussià de bé, Jünger, allistat a principis del segle següent a la Legió Estrangera.

En alguns moments, l'estancada situació de Wielemann recorda la dels oficials al desert dels tàrtars de Buzzati o les Sirtes de Gracq, però Garrigasait, amb una prosa menada amb mà mestra i gran diversitat de registres, és capaç de transitar també pel terreny de la comèdia, amb moments absolutament fulgurants i escenes de plasticitat cinematogràfica, dignes de Fellini o Kusturica.

Raül Garrigasait
Els estranys
Edicions de 1984, Barcelona, 2017
185 pàgs.

A *Els estranys* hi ha la matèria d'una gran, meravellosa, novel·la, d'aquelles que fan que un es reconcilie amb la narrativa catalana. Amb alguns moments brillants, antològics, que no puc esmentar perquè cal que el lector els descobreisca ell mateix. I, tanmateix, aquest lector transvestit de crític no pot negar que la seua sensació és ambivalent, que allà hi ha una gran novel·la, però que li sembla que l'autor no n'ha aprofitat totes les possibilitats, que l'estranyesa de Wielemann s'apodera en excés de la matèria, que la resta de personatges resten massa en segon pla, en silenci, com les dones, resignades al paper marcat per la societat i la Història, o com els Desconjuntats, dibuixats amb el traç gros del costumisme. Tots ells amb una història darrere que la Història no conta ni contarà.

«Vaig començar a escriure *Els estranys* amb la intenció de fer una novel·la amb elements d'assaig, però a poc a poc la ficció va anar guanyant importància», ha declarat Raül Garrigasait. Això potser explica una mica el meu atribolament. A la novel·la, com és relativament habitual en altres obres que volen tractar de la història sense fer-ne recreació, es recorre a l'alternança entre el present i el passat, a la intercalació d'episodis que narren o expliquen la mateixa elaboració de la novel·la —el vell truc de la trobada del manuscrit, però explicat amb moltíssima gràcia; les desventures dels traductors; les entrevistes amb un professor d'història... Aquestes digressions es fan cada vegada més escasses a mesura que la novel·la avança. El que em dol, al capdavall, és la gran novel·la que hi podria haver si la ficció hagués derrotat completament l'assaig. Si, per desentranyar l'estranyesa, s'hi haguessen expressat més alguns altres personatges. I que conste que no opine que narració i assaig no puguin conviure. *La muntanya màgica* també és, en certa manera, un assaig. Sense interpolacions, això sí.